

‘Verwelkom en stimuleer als school de meertaligheid van je leerlingen’

INTERVIEW MET ORHAN AGIRDAG, ONDERWIJSEXPERT AAN DE KU LEUVEN
TEKST: GRAZIELA DEKEYSER, VEERLE GERMEIJS

Als ik, juf, soms, ik kan ni alles in het Nederlands uitleggen dus soms zeg ik da in 't Pools. En als juf da hoort, dan zegt die: 'Praat geen Pools, praat Nederlands.'

'Ja? En hoe voelt dat dan?'

'Euh... juf, da vind ik een beetje ni leuk want euh... gewoon, als ik 't ni in 't Nederlands kan, mag ik toch iets in 't Pools uitleggen?'

In Vlaanderen komt het afkeuren, verbieden of bestraffen van meertaligheid op school nog vaak voor. Hoe kan onderwijs best omgaan met meertaligheid? Is het realistisch om in te zetten op Nederlands en tegelijk meertaligheid te omarmen? Orhan Agirdag geeft antwoord gebaseerd op onderzoek.

Orhan Agirdag is professor Onderwijs en Samenleving aan de KU Leuven en is ook verbonden aan de Universiteit van Amsterdam als docent. In zijn onderzoek bestudeert hij hoe brede maatschappelijke tendensen (bv. sociale ongelijkheid, stijgende etnische diversiteit, nieuwe technologische ontwikkelingen) onderwijsprocessen beïnvloeden. Hij combineert daarvoor inzichten uit de sociologie, onderwijskunde en linguïstiek.

HIER SPREEKT MEN NEDERLANDS

'Vlaamse leerkrachten vinden dat leerlingen op school enkel Nederlands mogen spreken', kopten de kranten een jaar geleden. Klopt dat? Wat weten we uit onderzoek over de houding van leerkrachten ten aanzien van meertalige kinderen?'

Orhan Agirdag: Over de houding van leerkrachten ten aanzien van meertaligheid hebben we onderzoeksgegevens tot 2015. Het kan zijn dat die houding sindsdien geëvolueerd is, maar dat is dus nog niet gedocumenteerd. Tot voor 2015 merken we zowel in het basis- als secundair onderwijs dat er een vrij negatief beeld heerst over meertaligheid. Zeker wanneer het over de taligheid gaat van leerlingen met een migratieachtergrond. Die leerlingen worden niet zozeer gezien als meertalig, maar eerder als leerlingen die een achterstand hebben in het Nederlands. Voor deze leerlingen wordt meertaligheid gepercipieerd als een belemmering voor de ontwikkeling van het Nederlands.

Om je een idee te geven: in het secundair onderwijs zien we dat 78 % van de leraren vindt dat andere talen dan het Nederlands niet op school mogen

In 't kort

Steeds meer leerlingen spreken naast Nederlands ook een andere taal of talen en zijn dus meertalig. Daarbij is het debat over het toelaten van meertaligheid op school actueler dan ooit. 'Schaf het afkeuren en verbieden van het spreken van thuistaal op school af en omarm meertaligheid', zegt Orhan Agirdag. Gebaseerd op onderzoek vertelt hij hoe onderwijs met meertaligheid kan omgaan.

Aan het woord: een leerling uit het zesde leerjaar uit een Antwerpse basisschool tijdens een groepsgesprek in het kader van het onderzoek van Graziela Dekeyser. Graziela maakt een doctoraatsonderzoek over hoe kinderen meertaligheid ervaren aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek, Faculteit Sociale Wetenschappen, KU Leuven (meer info: <https://soc.kuleuven.be/ceso/fapso/ongoingprojects/mina>).

gesproken worden. In het basisonderwijs geeft de meerderheid van meertalige leerlingen aan dat hun thuistaal spreken verboden is. Ze worden daarenboven soms zelfs gestraft op het moment dat ze een andere taal spreken.

Klopt het dat de houding van leerkrachten t.a.v. het spreken van thuistalen op school afhankelijk is van welke soort taal de leerlingen spreken? Is men bijvoorbeeld toleranter t.a.v. het spreken van het Engels onder leerlingen, en niet of veel minder wanneer kinderen Turks of Berbers spreken?

Orhan Agirdag: We weten dat tolerantie t.a.v. het spreken van thuistaal op school voor een deel institutioneel bepaald is. Dat betekent dat talen die op school worden onderwezen, meer getolereerd worden dan talen die geassocieerd worden met immigratie. Talen die op school worden onderwezen zijn zogenaamde 'statustalen'. Tolerantie t.a.v. talen belichaamt niet een numeriek onderscheid in termen van bijvoorbeeld het aantal sprekers. Als dat het geval zou zijn, zou men meer tolerant zijn t.a.v. Turks en minder t.a.v. Duits of Engels, bijvoorbeeld. Want de kans is groter dat een aanzienlijk deel van de leerlingen in Vlaanderen thuis Turks spreekt, dan Duits of Engels. En toch is men veel minder gefocust op het verbieden van talen als Duits of Engels. Wat bepaalt dan de status van een taal?

'De kleur van de taal' bepaalt de waardering die we aan een taal geven. Het gaat hem vooral over het onderscheid tussen 'witte' en 'gekleurde' talen. Witte talen hebben een hogere status in onze samenleving dan gekleurde. Het gaat zelfs verder dan de taal op zich: het Engels dat een jongen van Nigeriaanse afkomst spreekt of het Frans dat een jongen van Congolese afkomst spreekt, wordt ook niet navenant gewaardeerd in ons onderwijssysteem. Het gaat dus niet alleen over de taal op zich, maar wel over wie de taal gebruikt.

Voor een stuk kunnen we deze bevinding ook doortrekken naar dialecten. Het is nog niet zo lang geleden dat dialecten voornamelijk geassocieerd werden met het taalgebruik van leerlingen met een bescheiden sociaaleconomische afkomst. Kort door de bocht kon je het omschrijven als 'het Nederlands van de arbeidersklasse'. **Taal functioneerde dus vaak als de eerste indicator van de sociale afkomst van een leerling.** Tegenwoordig zie je wel dat er een aantal waarderingspogingen worden ondernomen (denk bijvoorbeeld aan het West-Vlaams), maar oorspronkelijk ging de discussie rond dialectgebruik op school over hetzelfde mechanisme. Met name, het sociaaleconomisch cultureel kapitaal van een bevolkingsgroep wordt weerspiegeld in de taal die men spreekt.

INPERKEN VAN MEERTALIGHEID OP SCHOOL GEBEURT VANUIT GOEDE BEDOELINGEN

Is het ook duidelijk waarom leerkrachten terughoudend zijn voor het spreken van thuistaal op school?

Orhan Agirdag: Uit onderzoek blijkt dat onderwijsprofessionals terughoudend zijn t.a.v. meertaligheid omwille van verschillende redenen. Een eerste belangrijke reden is de idee dat als de school andere talen dan het Nederlands zou toelaten of tolereren, dit negatief is voor de ontwikkeling van het Nederlands. Die houding getuigt dus niet van slechte bedoelingen, integendeel zelfs. Leerkrachten en directies menen oprecht dat ze handelen in het voordeel van de leerling.

Een tweede belangrijke reden is dat onderwijsprofessionals controleverlies ervaren. Als leerlingen een taal spreken die zij als leraar niet begrijpen, hebben ze snel het gevoel dat ze de controle zullen verliezen over wat er in de situatie gebeurt.

Een derde en laatste motivatie voor het inperken van meertaligheid op school is de angst voor de gevolgen voor de sociale cohesie op school. De idee heerst dat kinderen klikjes zullen vormen op basis van een gemeenschappelijke thuistaal.

Zijn de bekommernissen van leerkrachten over meertaligheid op school die u aanhaalt, terecht?

Orhan Agirdag: Uit onderzoek blijkt dat die bekommernissen niet terecht zijn, behalve misschien de bekommernis over controleverlies. Wat betreft de ontwikkeling van het Nederlands heeft onderzoek al veelvuldig aangetoond dat er geen noodzakelijk verband bestaat tussen het toelaten van andere talen en de negatieve ontwikkeling van de meerderheidstaal. Het is inderdaad belangrijk dat leerlingen zo veel mogelijk blootgesteld moeten worden aan een goed gebruik van een taal opdat ze erin vaardig zouden worden. Deze bezorgdheid is terecht. Maar voldoende blootstelling aan het Nederlands kan perfect in combinatie met de tolerantie ten aanzien van andere talen. Met andere woorden: het spreken van andere

Orhan Agirdag over onderzoek naar meertaligheid: Welke wetenschappelijke inzichten kunnen we in onderwijs niet negeren?

1. Het bestraffen van het spreken van de thuistaal op school heeft geen positief effect op de taalvaardigheid in het Nederlands.
2. 41 % van de meertalige leerlingen schaamt zich af en toe of meer voor hun thuistaal als ze die op school spreken. Dat is eigenlijk onaanvaardbaar. Zeker in onderwijs zou het niet mogen dat je je schaamt om iets wat je kan. Voor Orhan is dat een basisboodschap waar iedereen het, los van politieke overtuigingen, over eens zou moeten zijn.

Voldoende blootstelling aan het Nederlands kan perfect in combinatie met de tolerantie ten aanzien van andere talen.

Shutterstock

talen verbieden, is niet de juiste manier om dat te realiseren.

Dat meertaligheid toelaten op school zou leiden tot klikjesvorming, blijkt uit onderzoek niet waar te zijn. In scholen die toleranter zijn t.a.v. meertaligheid, is er niet meer groepsvorming aanwezig dan bij restrictievere scholen. Groepsvorming gebeurt in eerste instantie via genderlijnen (jongens worden vrienden met jongens, meisjes worden vrienden met meisjes), en pas in tweede instantie via taalgebruik. Maar of scholen thuistalen nu toelaten of niet, dat beïnvloedt dergelijke soort groepsvorming niet.

Volgens mij is de belangrijkste factor in het debat over meertaligheid op school het gevoel van controleverlies. Als ik een andere taal toelaat, heb ik geen vat meer op wat er gebeurt in mijn klas. Dat is een terechte bekommernis. We hebben dus meer didactisch pedagogische handvatten nodig om in te zetten zodat leraren de controle kunnen bewaken.

Uit onderzoek blijkt dat in de meerderheid van de gevallen leerlingen hun thuistaal, zoals het Turks, inzetten als hulpmiddel in de klas. Stel dat een leerling iets zegt tegen een andere leerling in het Turks en de leraar begrijpt het niet. Dan kan hij zeggen: 'Hier spreekt men Nederlands, geen Turks.' Als je zo reageert, dan stop je op dat moment de conversatie met die leerling. Dat is niet wenselijk, want in dergelijke situaties gaat het vaak over onderwijsgerela-

teerde communicatie. Bijvoorbeeld, als een leerling een woord dat de leerkracht heeft gebruikt bij de instructie van een taak, niet gebruikt, dan vallen ze soms terug op hun thuistaal. Dat betekent dus dat de thuistaal op dat moment een ondersteunende rol speelt, namelijk ter bevordering van het leren van de leerling. Een heel andere, maar constructievere manier om met zulke situaties om te gaan, is de leerling aan te spreken en te vragen: 'Kun je voor mij eens vertalen wat je net zei?' Op deze wijze legt de leerkracht een link tussen de thuistaal en het Nederlands en leidt dit soort vertaaloefening tot een versterking van het Nederlands. Dat is een heel andere wijze om met meertaligheid om te gaan dan te zeggen: 'Stop met Roemeens, Turks, Berbers ... te praten.' Communicatie stilleggen, is niet goed. Probeer de vertaalslag te maken zodat de meertaligheid van leerlingen positief wordt benut.

'MEERTALIG' OF 'ANDERSTALIG': WHAT'S IN A NAME?

Voor leerlingen die een andere thuistaal dan het Nederlands hebben, gebruiken we vaak het label 'anderstalig'. Is dat een goed idee? Leggen we daardoor niet te veel klemtoon op het feit dat hun thuistaal hen anders maakt dan de rest van leerlingen?

Orhan Agirdag: Uit een Amerikaans onderzoek blijkt dat het ESL (English as a second language)-label een negatieve impact kan hebben. Dus er zijn

Wat zegt onderzoek over omgaan met meertaligheid op school?

Agirdag, O., & Kambel, E. (2018). *Meertaligheid en onderwijs. Nederlands plus*. Amsterdam: Boom.

Dit boek geeft je op een laagdrempelige manier inzicht in de wetenschappelijke stand van zaken en het maatschappelijk belang van meertaligheid en meertalig onderwijs. Enkele onderzoeken waarnaar Orhan in ons interview verwijst, kan je uitgebreider lezen in dit boek.

Omgaan met meertaligheid in onderwijs: hoe?

Tips voor beleidsmakers/schoolbestuurders

- Leerlingen niet onderdompelen in de onderwijstaal zonder aandacht voor thuistaal of -talen.
- Gespecialiseerde trainingen aanbieden op het gebied van tweedetaalverwerving en culturele competenties, aan zowel taaldocenten als vakdocenten.
- Taalbeleid op schoolniveau ontwikkelen om de moedertalen van de leerlingen te integreren in de lesmethodes en toetsystemen.
- De juiste meetinstrumenten (taal- en cultuursensitief) gebruiken om vaardigheden van leerlingen te toetsen.
- Ouders actief betrekken bij het onderwijsproces van de leerlingen, zowel voor ondersteuning van de leerling als voor het bevorderen van een goede communicatie met de school.
- Mogelijkheden tot differentiatie van talen aanbieden op de middelbare school.
- Strikte scheiding van talen vermijden.
- Leerkrachten de vrijheid geven te experimenteren met strategieën voor translanguaging, zodanig dat de klas zich betrokken voelt en de leerkracht zich zelfverzekerd blijft voelen.
- Verbod en/of straffen op het spreken van de thuishalen afschaffen.

Tips voor leerkrachten en lerarenopleiders

- Vroeg beginnen met het benutten van de taalrepertoires van de leerlingen.
- De ontwikkeling van het hele talige repertoire van leerlingen aanmoedigen, bijvoorbeeld door onderling overleg in thuishalen te stimuleren, leerlingen te vragen om samen de vraag te beantwoorden in de eigen taal en het antwoord voor te bereiden in het Nederlands of gebruik te maken van pictogrammen.
- Leerlingen begeleiden in het ontwikkelen van alledaagse vaardigheden naar academische vaardigheden in de thuistaal.
- Tweektalig lesmateriaal aanbieden en gebruikmaken van een meertalige digitale leeromgeving waarin leerlingen kunnen oefenen met het gebruik van zowel de onderwijstaal als de thuishalen bij het maken van lesopdrachten.
- Lage verwachtingen op basis van negatieve stereotypen en vooroordelen over taalgebruik of accenten vermijden.
- Problematiseren van meertalige leerlingen vermijden, evenals sterke focus op taalachterstand in plaats van taalrijkdom.
- Emotionele band met moedertaal erkennen en waarderen.

Tips voor ouders

- De mondelinge, lees- en schrijfvaardigheid van (alle) thuishalen bevorderen.
- Samen met de school afspraken maken over het gebruik van de thuishalen en dit vastleggen.

Bron: Agirdag, O., & Kambel, E. (2018). *Meertaligheid en onderwijs. Nederlands plus*. Amsterdam: Boom.

wel wat studies verricht naar het effect van een label 'anderstalig', maar het blijft aartsmoelijk om dat op een correcte manier te onderzoeken. Want wat heeft als eerste een effect? Is dat het label op zich of spelen ook andere factoren mee die samenhangen met het gebruik van het label? Toch kan je nadenken waarom je voor die leerlingen de notie 'meertalig' niet gebruikt i.p.v. anderstalig.

Als je naar de praktijk kijkt, moet je inderdaad vaststellen dat het label 'anderstalig' niet afdoend is. Veel leerlingen die zogenaamd 'anderstalig' zijn, spreken ook heel vaak Nederlands. Zelf gebruik ik het concept 'anderstalig' wél, omdat ik dan onmiddellijk duidelijk maak over wie ik het heb. Het is een handige tool, net zoals 'allochtoon' een handige tool is om een bepaalde groep aan te wijzen. Eigenlijk is het label op zich niet het probleem, wel de associaties die het label soms met zich meebrengt.

Eigenlijk vind ik de vraag over het soort label minder belangrijk. Ik maak mij zorgen als er een beleid wordt gevoerd dat zich in eerste instantie op de woordenschat of het taalgebruik richt. Stel dat we nu zouden stoppen met deze leerlingen te labelen als 'anderstalig' en hen 'meertalig' noemen, maar dat in de praktijk deze leerlingen nog altijd gestraft worden wanneer ze hun thuistaal praten. Dan verandert er toch niets? Voor mij is de politiek veel belangrijker dan het taalgebruik. Naarmate we meertaligheid positiever waarderen, zullen de labels ook wel veranderen en een weerspiegeling zijn van de omslag in het denken rond meertaligheid. Maar alleen de labels veranderen, is een te gemakkelijke oplossing voor het onderliggend probleem.

MEERTALIGHEID AFKEUREN OF VERBIEDEN, NIET ZONDER GEVOLGEN

Is het vanuit onderzoek ook duidelijk wat het effect is van een restrictief thuishalenbeleid op de leerlingen zelf?

Orhan Agirdag: Uit onderzoek blijkt dat een restrictief talenbeleid op school negatief samenhangt met onderwijsprestaties. Leerlingen die vaker bestraft worden omwille van hun meertaligheid presteren minder goed op school, al is de correlatie wel klein. Wat veel sterker verband houdt met meer bestraffen van meertaligheid, zijn de negatieve emotionele gevoelens van leerlingen (bv. meer gevoelens van futiliteit zoals: 'leerlingen zoals ik hebben weinig succes in het leven') en hun verminderd gevoel van verbondenheid met de school (bv. zich minder thuis voelen op school). Deze gevoelens spelen natuurlijk ook een belangrijke rol in de uiteindelijke schoolresultaten van leerlingen. Door kinderen te bestraffen voor het spreken van hun thuistaal, hoewel ze in de meerderheid van de gevallen niets verkeerd doen, zorg je ervoor dat talentvolle leerlingen een negatieve attitude dreigen te ontwikkelen t.a.v. het onderwijs. Dat is bijzonder jammer.

CITÉS EN KAPOT NEDERLANDS: TAALACROBATEN AAN HET WERK

Onderwijsprofessionals zijn bekommerd omdat ze vinden dat meertalige leerlingen geen enkele taal foutloos spreken. Bijvoorbeeld, leerlingen gaan vaak verschillende talen mengen met elkaar waardoor er een soort eigen taal ontstaat. Is die bekommernis terecht?

Orhan Agirdag: Ik ken het fenomeen van 'Cités' in de Limburgse mijn gemeenten. Cités is een prachtige codetaalvariant. In de literatuur noemen ze dat ook wel eens een etnolect. In Limburg komt het erop neer dat er een nieuwe taalvariant ontstaat die een vermenging is van het Nederlands met Italiaanse, Turkse en/of Spaanse tongvallen. Die vermengingen leiden dan tot zeer specifieke uitdrukkingen. Bijvoorbeeld: 'Zwijg uw lip', dat letterlijk vertaald is van het Italiaans. Dergelijke etnolecten stuiten ook vaak op een negatieve houding van onderwijsprofessionals. Jammer genoeg worden dergelijke soorten van creatief taalgebruik te vaak gezien als een bewijs van een minder goede Nederlandse taalvaardigheid.

Het doctoraat van Jurgen Jaspers, die in Antwerpen bij de Marokkaanse jongeren een etnografische taalstudie heeft uitgevoerd, toont aan dat deze overtuiging niet klopt. Hij ziet dat deze leerlingen perfect kunnen switchen tussen hun eigen variant van het Nederlands ('kapot' Nederlands) en Standaardnederlands. Deze leerlingen zetten taal feitelijk in als een strategische tool. Ik hoorde iemand eens naar deze jongeren verwijzen als 'taalacrobaten'. Mooi toch?

De negatieve connotatie die men geeft aan dergelijke vormen van etnolectisch spreken, is dus te

wijten aan een te beperkte kennis van het fenomeen. In de Verenigde Staten heb je een gelijkaardig fenomeen. Daar wordt het 'Black English', de taalvariant geassocieerd met de Afro-Amerikaanse gemeenschap, door het onderwijs ook gezien als 'slecht Engels'. Maar al eind jaren '70 toonde het baanbrekend onderzoek van Labov aan dat deze taalvariant eigenlijk een intern logische en erg complexe structuur heeft.

Hoe gaan we in onderwijs om met tussentalen? Is het dan niet meer noodzakelijk om aandacht te vragen voor de standaardtaal?

Orhan Agirdag: Ik denk dat het erg belangrijk is een standaardtaal aan te leren, waardoor leerlingen geïnstrueerd worden in hoe taal 'werkt'. Leerlingen moeten nog altijd taalstructuren - d.w.z. de logica achter taal - aangeleerd worden. Maar ik wil hier twee belangrijke kanttekeningen bij plaatsen. Ten eerste moet het onderwijs er zich goed van bewust zijn dat de standaardvariant heel sterk aanleunt bij een bepaald soort leerlingen. Voor leerlingen van de middenklasse en elite houdt de standaardtaal een privilege in waardoor de anderen eigenlijk recht hebben op een soort van compensatie.

Ten tweede ben ik van mening dat de thuistaal van leerlingen een belangrijk hulpmiddel kan zijn bij het aanleren van de standaardtaal. Men vergeet te gemakkelijk de meerwaarde die thuistalen kunnen hebben op school. Denk terug aan het voorbeeld van de citétaal. Volgens mij kan het een meerwaarde zijn dat je als leraar eens een staartdeling kan uitleggen in het Cités of dat je een leerling zelf iets laat uitleggen in een tussentaal. Dat wil niet zeggen dat je op school het Cités moet aannemen als zijnde de algemene voertaal. Je kan het wel als een van de tools zien die je als leraar ter beschikking kunt stellen om interesses van de leerling op te wekken voor de vorming van taal. De taalrepertoires die leerlingen meebrengen kunnen dus een belangrijke pedagogische didactische tool zijn.

NEDERLANDS LEREN: HEEFT EEN AFZONDERLIJK TAALBAD WEL ZIN?

Tot enkele jaren geleden werd meertaligheid vooral geassocieerd met kinderen die in België geboren zijn, maar thuis een niet-Nederlandse taal aanleren. Vanwege de recente immigratiegolven zoals de vluchtelingen crisis, worden scholen ook meer en meer geconfronteerd met leerlingen die nog nooit met Nederlands in contact zijn gekomen, de zogenaamde OKAN-leerlingen. Meestal worden die kinderen ook uit de klas gehaald om met hen te werken rond taal. Maar andere landen, zoals Canada, werken met heel andere systemen. Heeft u zicht op de efficiëntie van onze huidige manier van werken?

Door kinderen te bestraffen voor het spreken van hun thuistaal, zorg je ervoor dat talentvolle leerlingen een negatieve attitude dreigen te ontwikkelen t.a.v. het onderwijs.

Leerlingen kunnen perfect switchen tussen hun eigen variant van het Nederlands ('kapot' Nederlands) en standaardnederlands.

Orhan Agirdag: Ik heb zelf geen onderzoek gedaan naar het effect van de methodes in OKAN-klassen op het aanleren van Nederlands. Wat ik wel weet is dat een van de belangrijkste principes van talen leren de blootstelling aan taalgebruik is door mensen die de taal goed spreken. Voor zover ik weet, wordt er in OKAN toch veel met deze leerlingen in aparte groepjes gewerkt. Eigenlijk zijn er geen echt duidelijke positieve effecten te vinden over dergelijk pull-outsysteem. Wat wel goed blijkt te werken, is dat een leerling in zijn/haar klas blijft en dat er een OKAN-leerkracht mee in die klas aanwezig is en een ondersteunende rol heeft. Ik zou dus eigenlijk liever een zo inclusief mogelijk systeem zien, waarbij anderstalige leerlingen ondergedompeld worden in het Nederlands.

Ik denk dat een afzonderlijk taalbad waarin leerlingen de taal op zich leren, uitgelicht uit de sociale context, niet efficiënt is. Wanneer kinderen talen beginnen te leren, pikken ze taal altijd in een zeer

contextspecifiek domein op. Bijvoorbeeld, je hebt een taal van wiskunde en rekenen, maar daarnaast heb je een heel andere soort taal wanneer het gaat over aardrijkskunde of geschiedenis. Bijvoorbeeld, mijn moedertaal is Turks, maar vraag mij niet om een wetenschappelijk artikel in het Turks te schrijven, want ik kom niet verder dan één zin. Turks is niet mijn academische taal, dus kan ik dat gewoon ook niet.

Taal is bij uitstek contextrijk. Dus als je de context wegneemt, bijvoorbeeld door leerlingen apart te nemen om hen enkel Nederlands te leren, dan is dat niet echt efficiënt. Het moet gaan over de inhoud en niet over de taal op zich. Ik heb op school acht jaar Frans gehad en nog twee jaar in het hoger onderwijs, maar ik kan amper in het Frans iets bestellen. Dat is, denk ik, een gevolg van het feit dat ik Frans algemeen heb aangeleerd op school, zonder het te gebruiken in een specifieke context. Hoe sterk relateren we taal aan inhoud? Dat zal de waarde van het taalonderwijs bepalen.

Taalleren bij meertalige kinderen

Dit interview met Orhan Agirdag staat stil bij de houding ten aanzien van meertaligheid in ons onderwijs. Info over hoe het taalleren bij meertalig opgroeiende kinderen verloopt en mogelijke taalproblemen bij meertalige kinderen, vind je in deze Caleidoscoopartikels:

De Smedt, H. (2018). De kracht van emoties en attitudes bij meertalig opgroeiende kinderen. *Caleidoscoop*, 30 (2), 25-31.

De Smedt, H. (2014). Meertalige kinderen met taalproblemen: nood aan een geïntegreerde en kindgerichte aanpak. *Caleidoscoop* 26(1), 6-14.

De Smedt, H. (2013). Taalscreening van meertalige kinderen in de basisschool. *Caleidoscoop*, 25 (5), 6-13.

MEERTALIG OPVOEDEN

We weten dat het voor meertalige kinderen belangrijk blijft om thuis een rijk en gevarieerd aanbod te krijgen in hun moedertaal. Anderzijds is het ook belangrijk dat ouders Nederlands leren om te kunnen communiceren met leerkrachten, om hun kinderen te kunnen opvolgen tijdens hun schoolloopbaan ... Daarom geven we aan ouders de boodschap dat zij Nederlands moeten leren en thuis ook Nederlands moeten spreken met hun kinderen. Maar is dat wel een goed advies?

Orhan Agirdag: Voor mij is het mooie aan taal dat - in tegenstelling tot religie - je bij talen niet hoeft te kiezen. We maken daar te weinig gebruik van. Het advies zou moeten zijn dat ouders Nederlands of hun moedertaal met de kinderen spreken afhankelijk van de situatie. **Communiqueer in de taal waar je je goed bij voelt, maar vooral: communiceer.** Als dat in een bepaalde situatie de moedertaal is, dan is het goed om die te gebruiken. Maar dat hoeft het gebruik van Nederlands niet uit te sluiten.

In plaats van te zeggen: 'Spreek enkel Nederlands of spreek enkel je moedertaal', zou ik zeggen: 'Spreek beide talen.' Op voorhand talen uitsluiten is niet het beste advies. Zeker jonge kinderen zijn taalsponzen. Hoe meer taal je ze aanbiedt, hoe beter hun taalvaardigheid in het algemeen zal zijn. Taal aanbieden kan bijvoorbeeld door met je kinderen taalspeltjes te spelen, labels te benoemen die je op straat ziet, boeken voor te lezen. Je kan met taal al heel vroeg beginnen. Uit studies blijkt dat foetussen van zes maand al bezig zijn met taal te verwerven. Je kan dus echt al heel vroeg beginnen met meertalige instructies, meertalige opvoeding. Als ik een kind zou hebben, zou ik heel veel aan 'translanguaging' doen. Dat wil zeggen dat je telkens je iets benoemt (bijvoorbeeld 'dit is een glas'), je dat meteen vertaalt.

De enige kanttekening bij meertalig opvoeden komt vanuit het onderzoek van prof. Annick De Houwer, een wereldautoriteit op het vlak van tweetalige

taalontwikkeling. Zij wijst op de geringe kans op succes van meertalige opvoeding wanneer de samenleving de talen minder waardeert. Bijvoorbeeld: je woont in Vlaanderen en je hebt een Arabischspreekende partner. Op het moment dat je thuis die twee talen min of meer gelijk probeert te houden, maar dat de samenleving eentalig is ingesteld (bv. als alles in de kinderopvang of school eentalig functioneert), dan is de kans reëel dat je kind nooit Arabisch zal spreken. In een op de vier gevallen blijkt dat zo te zijn. Dat veroorzaakt soms heel emotionele situaties in gezinnen waar bijvoorbeeld het kind weigert om Arabisch, Turks of Frans te spreken. Op zich leidt dat dan weer tot communicatieproblemen met grootouders. Conclusie: het is soms wel nodig om binnen een gezin de minderheidstaal wat sterker te benadrukken, omdat je het gebrek aan die taal in de samenleving moet kunnen compenseren.

ZET IN OP NEDERLANDS ÉN ZET IN OP MEERTALIGHEID

U bent overtuigd van het feit dat onderwijs sterk moet inzetten op Nederlands, maar ook op meertaligheid. Met welke argumenten overtuigen we mensen daarvan?

Orhan Agirdag: Allereerst zou ik proberen uit te leggen dat hét Nederlands niet bestaat. We moeten dus vooral sterk inzetten op het Nederlands van rekenen, Nederlands van aardrijkskunde, Nederlands van biologie ... Dat is belangrijker dan inzetten op Nederlands an sich. Zet in op het Nederlands dat de leerlingen nodig hebben om de eindtermen in een specifiek vak te bereiken. Dat lijkt mij essentiëler, want het maakt Nederlands leren concreet. Het maakt Nederlands leren waardevol.

Maak daarnaast zo veel mogelijk gebruik van meertaligheid. Wees creatief. Laat de leerlingen eens iets zeggen in hun dialect of hun thuistaal en laat ze dan uitleggen waarom dat voor hen belangrijk is. Het onderwijs gaat over kunnen en kennen. Wees dus creatief om die ervaring van kennen en kunnen te gebruiken. Door de oefening met dialect of thuistaal te doen, geef je leerlingen de boodschap dat wat ze kennen in hun thuistaal, niet iets waardeloos is, maar dat het als basis kan fungeren om verder op te bouwen. Maak dus zo veel mogelijk positief gebruik van de meertalige repertoires die aanwezig zijn in de klas of de school. 🗣️